

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII.

V Ljubljani v sredo 26. julia 1854.

List 59.

Od gnojenja s slamo.

Po poljskih pridigah prof. dr. Stöckhardt-a.

3. Kakošna škoda za gnoj izvira gospodarju iz slabe klaje?

Dvojne škode hočemo tukaj posebno omeniti. Očitna je kot beli dan, in vendar je gospodarji ne porajajo v veliko lastno škodo.

1) Če se živina slabo redi, se klaja slabo splačuje. Vsaka živina potrebuje neko mero živeža, le da se pri življenju ohrani. Od te piče, kakor smo že povedali, zgine čez polovico po sopanju in po kožnem hlapenju tako, da od te klajne polovice nima gospodar nobenega družega dobička kakor le gnoj, in tega gnoja je zmiraj manj in tudi manj močan je memo unega, ako je živina čez tisto mero klaje dobila, ki je potrebuje le za ohranjenje življenja. Čez to mero mora pa vsaka živina klaje dobivati, ena za moč pri vpregi, druga za pridelovanje mesa, tretja za pridelovanje masti, četrta mléka, peta volne itd. Iz tega presežka ali od te odvečne klaje ali tako imenovane „pridelovavne klaje“, izvleče živinski život le toliko, kolikor potrebuje za pridelek imenovanih stvari (mesa, masti, mléka, volne); vse drugo gré v gnoj, ki je tedaj bolj močan, pa tudi več ga je. Le od tega presežka zamore kmetovavec pričakovati doneskov, in ti bojo toliko obilniši, kolikor več je, vendar brez potrate, živina povžila klaje.

Če, postavimo, 100 centov sená zakèrmimo (pofutramo) 10 živinčetom, tako, da se one po ti kermi le pri življenju ohranijo, kolikšen dobiček nam je to? Sila majhen, in nič večji, kakor da le malo gnoja dobimo in družega nič. Postavimo pa, da ravno tisto mero klaje damo le 5 živinčetom, bo potem 50 centov sená že čez ohranjenje življenja šlo, — teh 50 centov sená bo že pridelovavna klaja, to je, iz teh 50 centov sená bo gospodar dobil več gnoja in čez 300 funtov ali 3 cente mesa in masti (loja). V 50 centih sená je blizo 2000 lotov gnjilca, v 300 funtih mesa ga pa je 300 lotov; potem takem ostane od teh 50 centov sená dobrih 5 šestink ($\frac{5}{6}$) v gnoju in le ena šestinka (to je, šesti del) sená se je obernilo v meso. Ta šestinka pa, obernjena zdaj na meso, se tako dobro splača, da unih 5 šestink dobimo poverh, to je, popolnoma zastonj, zakaj po mesu se gnjilec desetkrat višje v dnar spravi, kakor pa po gnoju. Te višje cene bi — se vé da — tisti ne dosegel, kdor bi naravnost s klajo gnojil.

S samo slamo živino čez zimo prerediti ali prav za prav prestradati, nemore nikdar dobiček biti, zakaj žitna slama ima celó malo gnjilca v sebi, pa tudi družih prebavljivih redivnih reči nima; je po tem takem lahko verjeti, če živini še toliko slame pokladaš, ji vendar le premalo živeža daješ. Vsa druga pa je, če se slami tisto dodaja, česar sama nima, to je, taka

piča, ki ima gnjilca dosto v sebi; naj boljši kup so ogeršične preše (ogersična pèrga). Kako zlo to živini tekne, uče naj novejšje skušnje Wolfove, po katerih se je zvedilo za gotovo, da pri obilni reji z ogeršično moko iz 1 funta te moke se naredi 1 funt mléka, iz $2\frac{1}{2}$ funta pa 1 funt mesa. Mléko in meso dobro poplačate ogeršične preše, in obilno pomnoženi gnoj pride vès zastonj gospodarju, kateri dobro redi svojo živino.

Če bi treba bilo to komu še natančniši dokazovati, da le dobro rejena živina dobiček in sicer dvojni dobiček donáša gospodarju, naj gré le v tako deželo, kjer takošne živine celó ni, ktera bi se na dan le na pol ali čez pol nasitila, kakor pri nas, — naj gré, pravimo, na Angleško! Tam bo vidil: kaj se pravi živinoreja, — tam bo vidil, da noben gospodar nima več živine, kakor toliko, kolikor je prerediti, to je, dobro prerediti zamore, zakaj njim je do zadnjega znano: kdaj se pravi dobiček pri živinoreji začne. Bistra glava in tanke skušnje vodijo angleškega živinorejca.

Kmetijske skušnje.

(*Novi svilodi ali židni červi*). V Toskani že dve leti poskušajo iz jutrovih Indij prinese ne svilode (židne črve) izrediti, pa dosihmal ni šlo po sreči. Letos je vendar ta reč po sreči šla profesorju Pavlu Savi-tu, ki je seme (jajčica) tega indijanskega červa iz Malte dobil. Živi se ta červ od perja ricinovega drevja (ricin (ricinus) ali palma Kristusa rase v Indii, Afriki in Ameriki divja; iz njenega semena se napravlja dobro znano zdravilno olje „oleum ricini“) in od njegovega rojstva noter da se v mešičke zavije, preteče 40 dni, tedaj je v Toskani mogoče eno poletje tri rodove in trikratni pridelk imeti. Pravijo, da ta svila je še bolj močna od naše navadne. — Da bi pač vse to tako gotovo bilo, kakor se pripoveduje!

(*Žito po toči vsejano*). V več krajih Krajnskega so pustili lani, ko je toča polje pobila, žito posebno pa pšenico, ki jo je toča popolnoma poklestila, v zemlji, češ, da bodo iz v zemljo zabitega semena drugo leto pridelk imeli in si takolansko zgubo z letošnjim pridelkom saj nekoliko nadomestili. Al — skušnja ta se je tako slaba skazala, da je gotovo nobeden ne bo vdru-gič poskušal. Njive so bile s plevéom zarašene in pridelka sila malo. Ta skušnja očitno poterdí, da vsako polje mora dobro izorano in zrahljano biti, — če ne, se ne sponáša noben sad dobro.

Potovanje po okrajnah natoroznanstva.

Žveplo in njegove zveze.

V 51. listu smo povedali, da v žrelih mnozih gorá, ki so nekđaj gorele, pozneje pa je ogenj v njih ugasnil, je sila sila veliko žvepla nakupičenega. Le jemati ga